

De WIJ-samenleving

De wij-samenleving is de naam die emeritus-hoogleraar Maatschappelijke bestuurskunde Gabriel van den Brink aan zijn lezing gaf. Hij was uitgenodigd om met ons zijn gedachten te delen over moraliteit, gemeenschapszin en lokale politiek.

Bijzonder was dat Van den Brink (die zelf uit principe van geen enkele politieke partij lid is) als basis voor zijn uiteenzetting een boek van Adam Smith als uitgangspunt nam, nl. "The theory of moral sentiments" uit 1759 dat vooraf ging aan zijn "The Wealth of Nations". De inhoud van dit boek dat merkwaardigerwijs nog geen Nederlandse vertaling kent doet een heel ander licht schijnen op het beeld van Adam Smith als grondlegger van het klassiek liberalisme dan wij meestal hebben.

Smith stelt dat onze morele oordelen gevormd worden door onze emoties, en dat ons handelen dus ook voor een groot deel door die emoties wordt bepaald en niet alleen door de ratio. Dit is in tegenspraak met de ideeën die in de Moderniteit (vanaf 1800) opgang deden, dat juist de ratio ons handelen moest bepalen. We zien inderdaad dat door de Verlichting, waarin het verstand werd geïdealiseerd, in het Westen zowel op wetenschappelijk, economisch als politiek vlak een revolutionaire vooruitgang werd geboekt.

Dit leidde tot een conflict in waarden, omdat de oude maatschappij in snel tempo was veranderd. In onze samenleving zien we nog steeds deze waarde conflicten, nl. tussen die van het individu enerzijds en aan de andere kant de eisen die door maatschappij aan hem gesteld worden. Van Den Brink noemt als voorbeelden de tegenstellingen tussen gevoelens en rationele denkwijzen, lokale gehechtheid versus globalisering, het kleine verband tegenover grootschaligheid, het belang van het specifieke geval tegenover het algemeen belang.

Nog enkele eyeopeners:

- in alle menselijke culturen is de zorg voor de biologische verwanten aangeboren. Die zorg strekt zich niet vanzelfsprekend uit tot anderen. Het Christendom heeft pas die natuurlijke verwantschap uitgebreid tot een algehele "broederschap van alle mensen". Het georganiseerd, in vrede samenleven zal dus door de samenleving (lees: de politiek) geregeld moeten worden.
- Bijna 90 procent van de ondervraagden in een enquête antwoordt dat hij hecht aan hogere waarden (van den Brink: het marxisme heeft dus geen gelijk!) . Als voornaamste waarden worden door hen genoemd: eerlijkheid, betrouwbaarheid, behulpzaamheid en liefde.
- Vrijwilligerswerk (dat door bijna 40 % van de Nederlandse bevolking verricht wordt) is een Protestantse uitvinding; in de Katholieke kerk hebben de kloosterorden steeds gezorgd voor het dichten van de gaten in de samenleving.

Dan noemt Prof. van den Brink nog een verschijnsel dat zichtbaar is geworden: de kloof tussen de klassieke Thorbecke –aanhangers, die hechten aan het politieke bestuur zoals dat sinds 1848 bestaat, met grondwet, regering, evenredige vertegenwoordiging, parlement, politieke partijen, inspraak van burgers en deskundigen, en aan de andere kant de

aanhangers van het zgn. “maatschappelijk initiatief”, dat de organisatie van sommige zaken direct aan groepen burgers wil overlaten, die dan hun zaak door de overheid ondersteund willen zien, de zgn. doe-democratie.

Van den Brink is voorstander van een co-evolutie die zou kunnen ontstaan als deze 2 groepen beide het algemeen belang in het oog zouden houden, en niet uit zouden zijn op macht, glamour of ander eigenbelang. Dat vereist een lange adem en veel inzet van beide kanten. Dan zou je kunnen komen tot een echte Wij-samenleving.

Van politici, maar ook van burgers wordt dan gevraagd om in hun spreken en gedrag de waarden te laten zien die ze zeggen zo belangrijk te vinden: eerlijkheid, betrouwbaarheid, behulpzaamheid en liefde.

Verslag: Herbertine Buiting